Rostislav Iščenko: Virus majdanu a Ruská vakcína

- CZ24 News | 20. září 2020

Moskva je připravena – a vždy v celé své historii byla – poskytnout rozsáhlou ochranu svého spojence, ale definitivní rozhodnutí, na čí straně je spojenec, přijímá lídr země, která byla podrobena majdanovému útoku, v zájmu svého národa a svého státu.
Nikdo neudělal pro vítězství kyjevského majdanu v roce 2014 a pro svržení Janukoviče víc, než sám Janukovič.

Financování nacionalistických a dokonce otevřeně nacistických hnutí, začištění politického prostoru od pozůstatků ruských a/nebo proruských politických sil, tvrdý kurz na evropskou integraci, agresivní protiruská propaganda v médiích, aktivně podporovaná vedoucími politiky Strany regionů, kteří nyní dělají ze sebe nevinné ovečky na ruských televizních kanálech, všechno to má na svědomí Viktor Fjodorovič.

Analogickou politiku prováděl v posledních letech v Bělorusku Lukašenko. A, jak také bylo třeba očekávat, dopracoval se k vlastnímu majdanu. Ostatně, Alexandr Grigorjevič se ukázal být tvrdší a smělejší, než jeho bývalí kyjevští kolegové, proto se minský režim dosud drží. Ale takové, jaké bylo, už Bělorusko nikdy nebude. To byl nucen přiznat samotný Lukašenko, který přislíbil ústavní reformu a nevyloučil předčasné prezidentské volby hned po schválení nové Ústavy.

Lukašenko vůbec nechce odcházet z politiky. Ve svém rozhovoru s ruskými médii dojemně povídal, že pouze on může zachránit Bělorusko a že nikdy nehodí své hospodářství na pospas osudu. Ale všechno to je lyrika. Dokonce i když se Lukašenko dožije věku anglické Ažběty II., dříve či později jeho vláda skončí z přirozených důvodů, a "zachraňovat" Bělorusko bude muset někdo jiný.

Pádnějším argumentem Lukašenka je tvrzení, že hypotetické ustanovení v Bělorusku prozápadní moci prudce zhorší geopolitické postavení Ruska. Hned si řekněme, že Lukašenko poněkud zveličuje katastrofičnost podobného scénáře, ale nemá také smysl nedoceňovat jeho negativní následky. Vždy je třeba se snažit střízlivě si představovat možné varianty budoucnosti s tím, aby se pokud možno minimalizoval rozvoj negativních scénářů a události se usměrnily pozitivním směrem ve prospěch Ruska.

"Černá díra" na ruské hranici

Vyhlídky Běloruska v případě silového svržení Lukašenka jsou vidět na příkladu Ukrajiny. Vzhledem k tomu, že generálním dodavatelem obou majdanů (kyjevského i minského) je Polsko, jež má na subdodávce Pobalťany, není se zde čemu divit. Copak vidíme na Ukrajině?

Mnozí domácí experti jsou schopni mlátit sebou v záchvatu a hlásat o neexistujících natovských tancích a raketách "u Bělgorodu a Brjansku". Ve skutečnosti NATO na Ukrajinu ve vojenském plánu nezasahovalo a zasahovat nebude. Ale to vůbec není tak dobře, jak se může zdát. Jistě, Kyjev nikdy nebude přijatý do NATO (tím spíše že v bloku je nyní i bez Ukrajiny tolik rozporů, že jeho další osud je velmi nejasný).

Ale Ukrajina je de facto pod kontrolou USA (hlavního člena NATO) a je přitom vrcholně rusofobním státem. Takže může být použita (a pravidelně se používá) pro organizování protiruských provokaci, za něž NATO a USA formálně neodpovídají, ale které potenciálně mohou použít ve svých zájmech.

To smrtelné není. Všem jsou známy "červené linie", za něž se nesmí chodit, jelikož v takovém případě si nikdo nebude všímat formálního autorství provokaci – začne působit princip "proč potřebujeme svět, v němž nebude Rusko?". Ale to je nepohodlné a zvyšuje to hladinu hrozby vzniku náhodné války. Zajisté, je příjemné si uvědomovat, že nepřítel tě nepřežije, ale zánik civilizace je příliš vysoká cena za šílené hry neadekvátních ukrajinských politiků a nezodpovědných amerických špionů.

Ostatně, válečná hrozba není nejhorší "úspěch" ukrajinského majdanu. Opravdu vzestupný rozpad ukrajinské státnosti a v podstatě uskutečněná likvidace ekonomiky jsou pro Rusko o hodně závažnější výzvou.

V dohledném časovém intervalu vznikne na jihozápadních hranicích Ruska řídce zalidněné (12-15 milionů z dřívějších 52), zpustošené (velká část obyvatelstva se bude zabývat naturálním hospodářstvím) a neřízené (pokud nebudeme považovat za řízení chaotické vzájemné působení různých band a "sebeobran") území. Z něj se bude šířit dvojité nebezpečí.

Za prvé, bandy, živící se na zpustošeném území, rychle odčerpávají zbytky zdrojů a začínají hledat nový region pro obživu. Na hranice Ruska může z ukrajinského směru začít tlak, podobný dobře zapomenutému hnutí basmačů třicátých let minulého století ve Střední Asii nebo pokusům Basajeva a dalších nesmiřitelných polních velitelů dudajevsko-maschadovského Čečenska destabilizovat Severní Kavkaz. Zajisté, tuto hrozbu jsou silové struktury Ruska schopny zvládnout, ale minimálně několik let bude vnášet nervozitu do života pohraničních regionů podkopáváním jejich politické a ekonomické stability.

Za druhé, území "nikoho", bez centralizované správy, je vždy vítané předmostí pro nepřátelské rozvědky.

Všechny tyto nesmrtelné nepříjemnosti celkově vedou k absolutně neproduktivně spotřebovaným ruským zdrojům, nejen finančním, ekonomickým a diplomatickým, ale také silovým. Soustředěním se na druhořadém z hlediska geopolitiky, ale kriticky důležitém z hlediska národní bezpečnosti, úkolu boje s příhraničním banditismem, Rusko vynuceně oslabuje své možnosti na strategicky důležitých místech planety.

Ztráty jsou zjevné, zisk žádný

Je pochopitelné, že přeměna Běloruska na podobnou Ukrajině "černou díru" na ruské hranici hned dvakrát zvýší problémy Kremlu. Proto je svržení Lukašenka minským majdanem nepřípustné. Proto Kreml také poskytnul všestrannou podporu běloruskému prezidentovi, nehledě na to, že Lukašenko v posledních letech zaujímal, mírně řečeno, pozici ve vztahu k Rusku dalekou od svazové, a během posledních měsíců před běloruskými prezidentskými volbami otevřeně flirtoval se Západem.

Zároveň na příkladu běloruských protestů vidíme, proč se Rusko zřeklo silového potlačení ukrajinského majdanu a je připraveno poskytovat Lukašenkovi ne víc než podporu (včetně extraordinární) za podmínky, že hlavní úsilí pro stabilizaci situace v Bělorusku učiní Lukašenko samostatně.

Podle hodnocení jak běloruských, tak i ruských expertů, v Bělorusku nyní antilukašenkovský majdan v té či oné míře podporuje 30% obyvatelstva. Je to, samozřejmě, menšina, ale v rozsahu státu to je menšina, kterou je třeba brát v úvahu. Ne celých těchto 30% je naladěno rusofobně, ale prakticky všichni zastávají proevropskou pozici. To znamená, že v případě silového udržení Lukašenka v úřadu prezidenta Ruskem zaujme třetina obyvatelstva Běloruska ihned protiruskou pozici.

Je třeba vzít také v úvahu, že podle údajů z průzkumů obyvatelstva, prováděných běloruskými

sociology v roce 2020, pro integraci s Ruskem až po zřízení společného státu se vyjadřuje pouze 40% obyvatelstva Běloruska. Je to důsledek dlouholeté protiruské propagandy, kterou se zabývala Lukašenkem kontrolovaná běloruská média. Situace se prudce změnila za poslední dva roky, předtím vystupovalo pro vytvoření společného státu s Ruskem (fakticky pro vstup Běloruska do struktury Ruska) 55 – 60% obyvatelstva.

Takže dokonce Bělorusové sympatizující s Ruskem v situaci ostré politické konfrontace mohou vybrat stranu podpory protiruských sil (zejména když ty nepoužijí otevřenou rusofobskou rétoriku). V takové situaci bude jakékoli integrační referendum problematické vyhrát.

Připomenu, že na Ukrajině ke konci vládnutí Janukoviče byla situace mnohem horší. Počet aktivních eurointegrátorů se tam blížil ke 45%. Počet stoupenců víceméně plnohodnotné integrace s Ruskem kolísal v rozmezí 20-25 %. A počet otevřených rusofobů ve společnosti byl 10-15 %. Přičemž tendence dalšího vývoje situace byly absolutně negativní pro proruskou část ukrajinské společnosti.

Jednoznačná výhra integračního proruského referenda byla možná pouze na Krymu. Dokonce Donbas před zahájením aktivních bojových operací žádal pouze rozsáhlou autonomii, která by nedovolila Kyjevu vnucovat regionu svou kulturní a hospodářskou politiku. Zajisté, v perspektivě by taková autonomie (a de facto konfederalizace Ukrajiny) přivedla Donbas do struktury Ruska, ale v reálné situaci konce roku 2013 – začátku 2014 byly pozice Moskvy v drtivé většině regionů Ukrajiny velmi slabé.

Právě proto bylo Janukovičovi navrženo totéž, co je nyní navrženo Lukašenkovi: finanční, informační, diplomatická, v případě nutnosti i omezená silová podpora, ale za podmínky, že akce na potlačení majdanu provede sám. To je logické.

Kyjevský a minský "mnohovektoroví" politici, s výjimkou formátu osobnosti, si jsou podobné jako vejce vejci. Ve snaze zmenšit vliv Ruska ve svých státech, aby posílili svou moc, natolik významně potlačili proruské síly a natolik posílili prozápadní, že jejich "mnohovektorový" kurz se stal překážkou pro jimi pečlivě vypěstované eurointegrátory.

I Janukovič, i Lukašenko, když začistili reálné proruské síly ve svých zemích, dosáhli toho, že byli "nejproruštějšími" místními politiky, a stali se tak přirozenými odpůrci místních eurointegrátorů a Západu, který je podporoval. Přičemž Rusko se ocitalo před volbou mezi špatným a horším. Pokud se měl silou udržet u moci místní lídr, tak by se stalo nepřítelem značné části obyvatelstva daného státu. Samotný lídr však, sotva se vzpamatuje z úleku, se vrátí ke své "mnohovektorové" (a fakticky prozápadní) politice. Ztráty jsou zjevné, zisk žádný.

Potlačit majdan je možné, vykořenit majdanové nálady komplikované

Na příkladu dnešních vzájemných vztahů s Lukašenkem vidíme řešení, nalezené Kremlem už v roce 2014 (ve vztahu k Janukovičovi), ale které se začalo realizovat až nyní, díky tomu, že Lukašenko nesběhl, ale rozhodl se bojovat s majdanem o moc.

Za první. Majdan je možné potlačit, ale majdanové nálady v "mnohovektorové" společnosti nikam nezmizí a budou pouze sílit do té doby, dokud převaha majdanu nad mocí nebude absolutní. Moskva tudíž chápe, že Lukašenko potlačením majdanu silovou cestou dosahuje taktického vítězství, dočasné stabilizace, ale neřeší hlavní otázku – vykořenění majdanových nálad ve společnosti.

Za druhé. Silové potlačení majdanu definitivně odřezává Lukašenkovi cestu na Západ. Západ neodpouští těm, kteří kladou odpor. Tím spíše neodpouští těm, kteří byť jen o milimetr zmařili jeho plány. Janukoviče odsoudili a pokoušeli se jej zabít za mnohem menší, z hlediska Západu, prohřešek. "Pouze" odročil na neurčito podepsání dohody o asociaci s EU. Ale Janukovič před majdanem

kapituloval, zatím co Lukašenko svůj majdan rozehnal a dal špatný (z hlediska Západu) příklad ostatním lídrům postsovětského prostoru.

Za třetí. Z prvních dvou bodů vyplývá, že Lukašenko, který dosáhl dočasného vítězství nad majdanem, ale tímto pouze odložil, ale nezrušil krizi své moci, naléhavě potřebuje vnější podporu, kterou mu může poskytnout pouze Rusko. Západ s ním bude hovořit pouze o formátu kapitulace před majdanem a o osobních zárukách, které sotva budou splněny.

Situace na Ukrajině a v Bělorusku tedy demonstrují dvě možné varianty vývoje událostí v postsovětské zemi, podrobené majdanovému útoku.

V případě "jako u Janukoviče" Rusko může maximálně poskytnout azyl svrženému prezidentovi, ale aktivně se vměšovat v jeho prospěch nebude, jelikož on sám odmítá zaujmout jasnou pozici, když vede vyjednávání s majdanem, a tímto uznává povstalce za rovnoprávnou stranu politického procesu. V takové variantě zasahování Ruska nevede ke zlepšení situace pro Moskvu, přináší pouze náklady.

Ve variantě "jako u Lukašenka" Moskva demonstruje připravenost k rozsáhlé ochraně spojence (včetně varování Západu o připravenosti použít ozbrojené síly k blokování možné agrese Západu proti spojenci Ruska). Tato připravenost však nastává pouze ve chvíli, kdy příslušný národní lídr přijímá definitivní rozhodnutí čelit pokusu o státní převrat, plně do toho zapojí existující vnitřní zdroje, odmítá vyjednávání s majdanovou opozicí a západní zprostředkování.

V Rusku existuje vakcína proti majdanoviru

Takový přístup umožňuje Moskvě zajistit plnohodnotnou kontrolu bývalého "mnohovektorového" režimu. To, pochopitelně, nevylučuje následné pokusy "mnohovektorového" lídra urvat se z řetězu a vrátit se k dřívější politice balancování. Ale jeho možnosti jsou krajně omezeny. Západ, jak už bylo řečeno, nebude souhlasit s jeho setrváním v čele státu, a bez ruské podpory nebude moci čelit narůstajícím majdanovým tendencím ve své společnosti.

Pouze plnohodnotná ekonomická a politická integrace ve společných projektech s Ruskem vytvoří v zasažené virem majdanu postsovětské společnosti podmínky pro vyléčení. Dnes je Rusko naprosto schopno nabídnout zcela konkurenční, jak v oblasti základních svobod člověka, tak i v oblasti hospodářského rozvoje, společenský model.

Majdanové nálady nezmizí úplně. Jsou přítomny v jakékoliv společnosti. Ale budou marginalizovány stejně tak, jak jsou marginalizovány v Rusku. Pro jejich masové rozšíření prostě nebude živná půda.

V případě odmítnutí postsovětského státu podle ruského scénáře však nedostává vytoužený evropský, ale ukrajinský scénář. Přitom, jako v případě s Krymem, je Rusko schopno ochránit své strategické zájmy. Ale Moskvě se už nedostávají zdrojové možnosti pro stažení zpod úderu celého území státu, zasaženého majdanem, a jeho obyvatelstva.

Jak už bylo řečeno výše, takový scénář nese určitá rizika i pro Rusko. Ale, v konečném důsledku se však, zasažené ekonomickým a politickým rozpadem území, majdanem zničeného státu, stává stejně nedostupným pro plnohodnotné osvojení Západem, stejně jako Ruskem (situace uvízne "pro lepší časy"), co se však týká obyvatelstva, tak jeho nejmobilnější, kvalifikované a práceschopné kádry, se přibližně stejně rozdělují mezi Rusko a EU, když budou nejprve jezdit za výdělkem a časem navždy. Takže některé bonusy, v podobě stanovení vojensko-politické kontroly strategicky důležitého území a přílivu milionů nových občanů, Rusko přece jen získává.

Jak vidíme, je bělorusizace postsovětského prostoru pro Moskvu mnohem výhodnější, než jeho ukrajinizace. V případě s Lukašenkem má Rusko mnohem větší prostor pro manévrování a možnost

ovlivňovat situaci, než v případě s Janukovičem.

Nicméně, je třeba chápat, že definitivní rozhodnutí přijímá lídr majdanovému útoku podrobené země a nikdo jiný. Když se ten rozhodne vzdát se na milost Západu, Moskva není schopná tomu zabránit.

V konečném důsledku výběr postsovětských zemí není velký: buď vzkvétat s Ruskem, nebo čekat na vlastní majdan, rychle a efektivně ničícího národní státnost.

Autor: Rostislav Iščenko
Překlad: PhDr. Vladimíra Grulichová